

довища; спостерігати за споживачами і шукати новаторські методи підвищення споживчої цінності своїх товарів порівняно з конкурентами. Українському ринкові сиру може й надалі зростати. Зараз його обсяг оцінюється приблизно в 120 млн тонн або \$550-600 млн на рік, при цьому споживання сиру в Україні становить лише 3-3,5 кг на душу населення. Основними завданнями українських сироварів є оптимізація асортименту, вдосконалення пакування та посилення лояльності покупців.

Література:

1. Офіційний сайт «Аграрний сектор України». Режим доступу: <http://www.agroua.net/news>
2. Офіційний сайт ІКГ «АСТАРТА–ТАНИТ». Режим доступу: <http://www.astarta-tanit.com.ua/product/milk>
3. Офіційний сайт компанії «ЮНІМІЛК». Режим доступу: <http://www.unimilk.ru>
4. Офіційний сайт компанії «Мілкіленд Україна». Режим доступу: <http://milkiland.org>
5. Офіційний сайт компанії «Торговий дім «Західна молочна група». Режим доступу: <http://www.komo.ua>
6. Офіційний сайт компанії «Моліс». Режим доступу: <http://www.molis.ua>

Наталія Коцербуба

*Київський національний торговельно – економічний університет
м. Київ, Україна*

СИСТЕМА КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Основним завданням аудиту є своєчасне виявлення кризових загроз з метою урахування їх впливу на діяльність підприємства та оздоровлення його фінансового стану. Чинники кризи, як предмет аудиту, – це явища, що є причинами порушення стабільного розвитку підприємства. Залежно від середовища їх виникнення чинники прийнято розподіляти на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні чинники (економічні, політичні, соціальні, кліматичні та інші) досліджуються аудитором з метою оцінки можливого позитивного або негативного впливу зовнішнього середовища на фінансовий стан підприємства в умовах кризи.

Внутрішні чинники розподіляються на об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних чинників належать фінансові, матеріальні та трудові ресурси, величина, склад і структура яких визначають науково-технічний, техноло-

гічний та організаційний рівень управління підприємством і безпосередньо впливають на економічні результати його діяльності та показники фінансового стану. Суб'єктивні чинники є наслідком помилок у системі управління підприємством.

Проблему оцінки кризових явищ досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: І.О. Бланк [1], Є.Ф. Брігхем [2], В.В. Ковальов [3], Г.В. Митрофанов [4], Є.В. Мних [5], М.О. Никонович [6].

Початковою фазою розвитку кризи на підприємстві вважається криза ефективності господарської діяльності (“прихована” криза).

Формування інформаційної бази оцінки кризових чинників в аудиті фінансового стану підприємств роздрібної торгівлі потребує побудови системи аналітичних показників, складовими якої є:

- абсолютні і відносні показники, що характеризують “приховану” кризу, яка загрожує зменшенням або втратою прибутку і, в подальшому, погіршенням фінансового стану підприємства;
- показники, що дозволяють оцінити ризики банкрутства внаслідок зниження або втрати платоспроможності та фінансової стійкості.

Показники, що дозволяють виявити ознаки “прихованої” кризи, характеризують переважно операційні ризики і оцінюються на основі дослідження їх динаміки протягом більш-менш тривалого періоду. До таких показників належать: тривалість операційного та фінансового циклів, абсолютні величини доходів і витрат, рентабельність доходу, активів та капіталу.

Оцінка абсолютних показників здійснюється за так званими “відкритими” критеріями, тобто критеріями, які не мають обмеження відповідними мінімальними або максимальними значеннями. Для оцінки операційного ризику втрати прибутку застосовуються показники рентабельності доходу, активів або капіталу.

Для визначення та оцінки кризових загроз втрати фінансової стійкості обумовлює необхідно сформулювати відповідну систему коефіцієнтів.

Система показників фінансової стійкості ґрунтується на застосуванні коефіцієнтів, які можна умовно розподілити залежно від параметрів економічного потенціалу підприємства:

- для характеристики структури джерел фінансування застосовуються коефіцієнти автономії, загальної заборгованості, співвідношення позикового і власного капіталу та мультиплікації капіталу;
- структуру власного капіталу з точки зору його мобільності характеризує коефіцієнт маневрування;
- характеристика структури оборотних активів з точки зору приналежності розміщеного у них капіталу здійснюється за показником частки власного капіталу в оборотних активах;

- оцінка ризиків залучення позикового капіталу ґрунтується на застосуванні коефіцієнтів фінансового ризику та фінансового леве-риджу;
- для оцінки технічного рівня підприємства застосовується коефіцієнт реальної вартості основних засобів.

Розподіл фінансових коефіцієнтів за сферами їх застосування дозволяє уникнути дублювання показників, обравши з кожної групи лише один показник, величина якого обумовлює значення інших коефіцієнтів, що характеризують близькі за змістом параметри фінансової стійкості.

Критерії оцінки коефіцієнтів фінансового ризику та фінансового леве-риджу залежать від потреби підприємства у зовнішніх джерелах фінансування, вартості фінансових ресурсів та можливостей їх залучення на момент оцінки. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів визначається питомою вагою основних засобів у загальних активах підприємства.

Для підприємств роздрібно́ї торгівлі з метою оцінки ризику втрати ними фінансової стійкості та платоспроможності пропонуємо застосовувати середні фінансові показники, для розрахунку яких використано узагальнені Держкомстатом України дані їх фінансової звітності. (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка ризику втрати фінансової стійкості та платоспроможності підприємств роздрібно́ї торгівлі (розраховано за даними Держкомстату України станом на 1 січня 2010 [8])

%

Найменування показника	Крите-рій оці-нки	Фактич-не зна-чення	Координати фактичних показників відносно критерію	Квадрат відстані фактичних показників від еталону
Коефіцієнт поточної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття)	150,0	90,3	0,602	0,1584
Коефіцієнт швидкої ліквідності (ко-ефіцієнт проміжного покриття)	70,0	40,4	0,577	0,1788
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	20,0	7,1	0,355	0,4160
Коефіцієнт автономії	35,0	4,1	0,117	0,7797
Коефіцієнт маневрування	70,0	-1,7	-0,023	1,0465
Коефіцієнт питомої ваги власного капіталу в оборотних активах	30,0	-1,1	-0,033	1,0671
Сума квадратів відстані від еталону	*	*	*	3,6465
Коефіцієнт ризику втрати фінан-сової стійкості та платоспромож-ності підприємства	*	*	*	1,91

За умови застосування лояльного критерію (150%) показник поточної ліквідності вітчизняних підприємств роздрібної торгівлі знаходиться далеко за критичною межею. Оборотні активи підприємств не покривають їх поточних зобов'язань. Приблизно десяту частину поточних зобов'язань підприємств роздрібної торгівлі спрямовано в необоротні активи, що погіршує їх фінансову стійкість. Саме цим пояснюються від'ємні значення коефіцієнтів маневрування і частки власного капіталу в оборотних активах. Недостатнє значення коефіцієнта швидкої ліквідності, що характеризує проміжну платоспроможність, можна пояснити певною специфікою підприємств роздрібної торгівлі, яка дозволяє їм стримувати зростання дебіторської заборгованості за товари. Проте низьке значення цього коефіцієнта негативно впливає на загальний коефіцієнт покриття, який обумовлюється низькою поточною ліквідністю. Коефіцієнт абсолютної ліквідності свідчить про нестачу грошових коштів і відображає неефективність грошового потоку підприємства.

Коефіцієнт автономії характеризує залежність підприємств від зовнішніх джерел фінансування. Цілком очевидно, що на початок поточного року залежність підприємств роздрібної торгівлі від зовнішніх джерел фінансування досить висока – зобов'язання перевищують 95% сукупних джерел фінансування.

Рівень маневрування власного капіталу та його питома вага в оборотних активах оцінюються, виходячи з величини власного оборотного капіталу, яка визначається шляхом вилучення поточних зобов'язань із суми оборотних активів [4, 5].

Отже, поточна діяльність підприємств роздрібної торгівлі повністю залежить від зовнішніх джерел фінансування.

Література:

1. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия. – К.: Ника-Центр, 2003. – 446 с.
2. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту: Пер. з англ.. – Київ.: Молодь, 1997. – 1000 с.
3. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 768 с.
4. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш та ін. / За ред. проф. Г.В. Митрофанова. – К.: КНТЕУ, 2001. – 301 с.
5. Мних Є.В., Бутко А.Д., Большакова О.Ю., Кравченко Г.О., Никонович Г.І. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства / За ред. проф. Є.В. Мниха. – К.: КНТЕУ, 2005. – 232 с.

6. Никонович М.О., Редько К.О., Юр'єва О.А. Організація і методика аудиту: Навч. посіб. / За ред. проф. Є.В. Мниха. – К.: КНТЕУ, 2006. – 472 с.